

Андрій Кузьмін,

доктор філософії права, адвокат доцент
кафедри права та публічного управління
Київського національного університету
будівництва і архітектури.

ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-4962-3715>

СУБ'ЄКТИ ВЛАДНИХ ПОВНОВАЖЕНЬ У СФЕРІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ КРОВІ В УКРАЇНІ

У статті здійснено комплексний адміністративно-правовий аналіз системи суб'єктів владних повноважень, залучених до забезпечення функціонування системи крові в Україні. Актуальність дослідження зумовлена особливим значенням належного забезпечення закладів охорони здоров'я донорською кров'ю та компонентами крові для реалізації конституційного права людини на охорону здоров'я і медичну допомогу, а в умовах воєнного стану – також для стійкості системи охорони здоров'я та задоволення потреб сил безпеки і сил оборони.

Методологічну основу дослідження становлять системно-структурний і функціональний підходи, за допомогою яких визначено місце окремих органів та установ у механізмі публічного управління системою крові. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативного закріплення їх компетенції, а методи аналізу, синтезу, класифікації та узагальнення – для розмежування понять «суб'єкт системи крові» та «суб'єкт владних повноважень», встановлення характеру взаємозв'язків між відповідними суб'єктами й формулювання пропозицій щодо вдосконалення адміністративно-правового забезпечення цієї сфери.

Обґрунтовано, що передбачене законодавством коло учасників системи крові є ширшим за систему суб'єктів владних повноважень у цій сфері. Наявність у юридичної особи статусу суб'єкта системи крові, лікарняного банку крові, лабораторії трансфузійної імунології або іншого учасника відповідних правовідносин сама по собі не наділяє її владною компетенцією. Запропоновано розглядати систему суб'єктів владних повноважень у сфері функціонування системи крові за трьома функціональними рівнями: 1) стратегічно-нормативним; 2) управлінсько-координаційним; 3) дозвільно-контрольним. Визначено місце Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України, інших органів державної влади, органів влади Автономної Республіки Крим, обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, Державної служби України з лікарських засобів та контролю за наркотиками та Національного трансфузіологічного центру в цій системі. Окремо встановлено правову природу Національного трансфузіологічного комітету як дорадчого колегіального органу, який не слід ототожнювати із самостійним суб'єктом владних повноважень.

Доведено, що перспективним напрямом удосконалення законодавства є чіткіше нормативне розмежування координаційних, регуляторних і контрольних повноважень основних інституцій системи крові та визначення правової природи рішень Національного трансфузіологічного центру у відносинах із суб'єктами системи крові.

Ключові слова: система крові, донорство крові, компоненти крові, суб'єкт владних повноважень, публічне адміністрування, Міністерство охорони здоров'я України, органи місцевого самоврядування, державний нагляд (контроль), охорона здоров'я.

Kuzmin A.

Subjects of public authority in the field of functioning of the blood system in Ukraine

The article provides a comprehensive administrative and legal analysis of the system of public authorities involved in ensuring the functioning of the blood system in Ukraine. The relevance of the study is determined by the special importance of ensuring a sufficient supply of donor blood and blood components for healthcare institutions as a prerequisite for the effective exercise of the constitutional right to health care and medical assistance. Under martial law, the proper functioning of the blood system also becomes an important component of the resilience of the healthcare sector and the provision of the needs of the security and defence forces.

The methodological basis of the study comprises systemic-structural and functional approaches, which made it possible to determine the place of individual authorities and institutions within the public administration mechanism of the blood system. The formal-legal method was used to analyse the statutory competences of the relevant actors.

Methods of analysis, synthesis, classification and generalisation were applied to distinguish between the concepts of a «blood system entity» and a «subject of public authority», to identify the legal links between the respective institutions and to formulate proposals for improving administrative and legal regulation.

It is substantiated that the statutory range of participants in the blood system is broader than the system of public authorities operating in this field. The legal status of a blood system entity, hospital blood bank, transfusion immunology laboratory or another participant in blood-related relations does not in itself imply the exercise of public authority. The article proposes a three-level functional classification of public authorities in this field: the strategic and regulatory level; the managerial and coordinating level; and the licensing and control level. The roles of the Cabinet of Ministers of Ukraine, the Ministry of Health of Ukraine, other state authorities, the authorities of the Autonomous Republic of Crimea, regional, Kyiv and Sevastopol city state administrations, local self-government bodies, the State Service of Ukraine on Medicines and Drugs Control, and the National Transfusion Centre are determined. The legal nature of the National Transfusion Committee is separately established as that of an advisory collegial body which should not be identified as an independent subject of public authority.

It is proved that a promising direction for improving legislation is a clearer statutory delimitation of the coordinating, regulatory and control powers of the main institutions of the blood system and specification of the legal nature of decisions of the National Transfusion Centre in its relations with blood system entities.

Keywords: blood system, blood donation, blood components, subject of public authority, public administration, Ministry of Health of Ukraine, local self-government bodies, state supervision (control), health care.

Постановка проблеми. Право на охорону здоров'я та медичну допомогу належить до основоположних соціальних прав людини, гарантованих ст. 49 Конституції України [1]. Його реалізація залежить не лише від наявності розгалуженої мережі закладів охорони здоров'я та належного фінансування медичної допомоги, а й від функціонування спеціалізованих систем, без яких надання окремих видів медичної допомоги є неможливим. Однією з них є система крові, що забезпечує організаційне поєднання процесів залучення донорів, заготівлі, тестування, переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові і компонентів крові, а також їх подальшого клінічного використання.

Закон України «Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові» 30.09.2020 № 931-IX (далі – Закон № 931-IX) закріпив принципово нову інституційну модель цієї сфери та визначив систему крові як форму організації взаємодії органів державної влади, суб'єктів системи крові та суб'єктів, які надають послуги з трансфузії крові та/або її компонентів [2]. Законодавець водночас розмежував національний, регіональний та госпітальний рівні системи. На регіональному рівні до неї належать суб'єкти системи крові, підзвітні Національному трансфузіологічному центру, тоді як госпітальний рівень охоплює лікарняні банки крові, лабораторії трансфузійної імунології та лікарняні трансфузіологічні комітети [2].

Водночас наведена законодавча конструкція породжує важливе теоретико-прикладне питання: чи всі суб'єкти, яких Закон включає до системи крові, є суб'єктами владних повноважень? Позитивна відповідь була б юридично некоректною, оскільки поняття «суб'єкт системи крові» характеризує функціональну участь юридичної особи у процесах, пов'язаних із кров'ю та її компонентами, тоді як поняття «суб'єкт владних повноважень» визначає особливий публічно-правовий характер компетенції.

Відповідно до п. 7 ч. 1 ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України суб'єктом владних повноважень є орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їх посадова чи службова особа, а також інший суб'єкт під час здійснення ним публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, у тому числі на виконання делегованих повноважень, або надання адміністративних послуг [3]. Отже, визначальним є не організаційно-правова форма відповідного учасника, а характер функцій, які він здійснює в конкретних правовідносинах.

Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного стану, коли стабільність запасів крові та її компонентів безпосередньо пов'язана зі спроможністю системи охорони здоров'я надавати невідкладну, хірургічну, травматологічну та іншу медичну допомогу, а держава запровадила спеціальний порядок забезпечення донорською кров'ю та компонентами крові потреб сил безпеки і сил оборони [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика адміністративно-правового забезпечення охорони здоров'я, визначення системи уповноважених суб'єктів та розмежування їх компетенції є предметом уваги вітчизняних учених. Важливе методологічне значення для цього дослідження має наукова праця В. І. Теремецького та Г. В. Муляр, в якій адміністративно-правове забезпечення реалізації права на охорону здоров'я визначено як систему дій уповноважених суб'єктів, що передбачає цілеспрямований вплив на реалізацію цього права за допомогою норм права, засобів, форм і методів адміністративно-

правового впливу [5, с. 50]. Вчені також акцентують на необхідності встановлення системи уповноважених суб'єктів у сфері охорони здоров'я та подоланні розпорошеності нормативного регулювання [5, с. 50–51].

Безпосередньо проблематику суб'єктного складу адміністративно-правового регулювання донорства крові досліджувала А. О. Сидоренко. У її працях особлива увага приділена центральним органам виконавчої влади як суб'єктам адміністративно-правового регулювання донорства крові та її компонентів [6, с. 85–89]. Однак відповідне дослідження здійснювалося до повноцінного формування сучасної інституційної моделі, передбаченої Законом № 931-IX, визначення Держлікслужби уповноваженим органом та нормативного оформлення сучасної ролі Національного трансфузіологічного центру.

О. Омельченко дослідила систему крові України як елемент національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни та обґрунтувала її стратегічне значення для функціонування медичної інфраструктури держави [7, с. 97–104]. Такий підхід є важливим для розуміння того, що належне управління системою крові виходить за межі суто медичної діяльності і має публічно-правовий та безпековий вимір.

Водночас комплексне дослідження саме суб'єктів владних повноважень у сучасній системі крові з урахуванням інституційних змін 2024–2026 років залишається недостатньо розробленим. Це зумовлює необхідність розмежувати передбачені спеціальним законодавством органи управління, координуючі установи, контрольні органи та безпосередніх виконавців операцій із донорською кров'ю.

Метою статті є визначення системи суб'єктів владних повноважень у сфері функціонування системи крові в Україні, розмежування їх з іншими учасниками відповідних правовідносин та встановлення особливостей компетенції основних публічно-владних інституцій у цій сфері. Для досягнення поставленої мети необхідно: з'ясувати співвідношення категорій «суб'єкт системи крові» та «суб'єкт владних повноважень»; класифікувати суб'єктів владних повноважень за функціональним критерієм та охарактеризувати компетенцію їх основних груп; визначити правовий статус Національного трансфузіологічного центру та Національного трансфузіологічного комітету; окреслити особливості публічного управління системою крові в умовах воєнного стану та цифровізації відповідних процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вихідною для дослідження є теза про нетотожність понять «суб'єкт системи крові» та «суб'єкт владних повноважень». Перше є спеціально-галузевим і характеризує місце певної юридичної особи в технологічно та організаційно взаємопов'язаному процесі заготівлі, тестування, переробки, зберігання, розподілу та реалізації крові й компонентів крові. Друге є категорією публічного права і відображає здатність суб'єкта односторонньо реалізовувати надану законом владну компетенцію, приймати обов'язкові рішення або виконувати інші публічно-владні управлінські функції [2; 3].

Звідси випливає, що центр крові державної чи комунальної форми власності не стає суб'єктом владних повноважень лише внаслідок перебування у публічній власності. Заготівля, тестування, переробка, зберігання або розподіл компонентів крові за своєю безпосередньою юридичною природою є спеціалізованою діяльністю у сфері охорони здоров'я. Так само лікарняний банк крові, лабораторія трансфузійної імунології чи лікарняний трансфузіологічний комітет не набувають владної компетенції лише через включення їх законом до госпітального рівня системи крові [2].

Водночас юридична особа, яка організаційно не належить до системи органів виконавчої влади, може в окремих правовідносинах набувати ознак суб'єкта владних повноважень, якщо законом або прийнятим на його виконання нормативним актом на неї покладено публічно-владні управлінські функції. Саме функціональний критерій дозволяє правильно визначити адміністративно-правовий статус Національного трансфузіологічного центру.

З урахуванням характеру компетенції та юридичних наслідків діяльності відповідних інституцій систему суб'єктів владних повноважень у сфері функціонування системи крові доцільно поділити на три функціональні рівні.

Перший – стратегічно-нормативний рівень. Він охоплює суб'єктів, які визначають правові засади, державну політику та основні правила функціонування системи крові.

Верховна Рада України не належить до спеціально визначених Законом № 931-IX органів державного управління системою крові, однак саме парламент установлює законодавчі засади відповідних правовідносин. Тому в широкому публічно-правовому розумінні його доцільно віднести до суб'єктів стратегічно-нормативного впливу, але не до спеціалізованої управлінської ланки системи крові.

Ключове місце на цьому рівні посідає Кабінет Міністрів України. Закон № 931-IX прямо відносить Уряд до органів, які здійснюють державне управління у сфері донорства крові та компонентів крові й

функціонування системи крові [2]. Урядова компетенція має установчий, нормативний, організаційний і координаційний характер. Саме актами Кабінету Міністрів визначено уповноважений орган у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові [8], запроваджено спеціальний механізм реалізації донорської крові та компонентів крові [9], створено нормативну основу інформаційно-комунікаційного комплексу системи крові та інформаційно-комунікаційної системи донорства крові «ЄКров» [10; 11], а також затверджено спеціальний порядок задоволення потреб сил безпеки і сил оборони в умовах воєнного стану [4].

Центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, є МОЗ України. Його правовий статус є подвійним: з одного боку, МОЗ України формує та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, а з іншого – наділене спеціальною компетенцією у сфері донорства крові та функціонування системи крові. Після внесення у 2025 році змін до Положення про МОЗ прямо закріплено, зокрема, повноваження Міністерства щодо утворення Національного трансфузіологічного комітету та затвердження положення про нього [12].

На нашу думку, МОЗ України слід визначити як основного суб'єкта галузевого публічного адміністрування системи крові, оскільки саме воно забезпечує трансформацію законодавчо визначених цілей державної політики в підзаконні правила, стандарти, організаційні рішення та механізми взаємодії спеціалізованих суб'єктів.

Другий – управлінсько-координаційний рівень. Він охоплює Національний трансфузіологічний центр, інші органи державної влади, а також органи регіонального та місцевого рівнів, які в межах визначеної законом компетенції забезпечують реалізацію державної політики і відповідних програм у сфері донорства крові та компонентів крові й функціонування системи крові. На сучасному етапі функції Національного трансфузіологічного центру виконує спеціалізована державна установа «Український центр трансплант-координації» (далі – УЦТК), що прямо передбачено спеціальним урядовим регулюванням [4].

Окрему групу цього рівня становлять інші органи державної влади. Відповідно до ч. 2 ст. 7 Закону № 931-IX вони в межах своїх повноважень реалізують державну політику у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові, здійснюють фінансування, матеріально-технічне забезпечення та контроль за діяльністю підпорядкованих їм підприємств, установ та організацій [2]. Отже, участь таких органів у функціонуванні системи крові має функціонально зумовлений характер і визначається обсягом спеціальної компетенції та наявністю підпорядкованих їм суб'єктів, а не постійним спеціальним статусом у системі крові.

Відповідно до ст. 5 Закону № 931-IX державне управління у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові у межах своїх повноважень здійснюють не лише Кабінет Міністрів України та МОЗ України, а й інші органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування. Стаття 8 цього Закону покладає на Раду міністрів Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації повноваження щодо затвердження комплексів заходів на регіональному рівні, які забезпечують реалізацію державних програм з питань донорства крові та компонентів крові й функціонування системи крові, з фінансуванням за рахунок коштів місцевих бюджетів. Відповідні структурні підрозділи з питань охорони здоров'я формують такі комплекси заходів та забезпечують реалізацію державної політики у цій сфері. Відповідно до ч. 1 ст. 12 Закону № 931-IX органи місцевого самоврядування в межах своїх повноважень і компетенції забезпечують виконання програм розвитку донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові, а також реалізацію передбачених законом компенсацій витрат, пов'язаних із донорством, та заходів заохочення донорів [2]. Отже, регіональні й місцеві органи є самостійною ланкою публічно-владного забезпечення системи крові, хоча безпосередньо не здійснюють технологічні операції із заготівлі, тестування чи переробки донорської крові.

Роль Національного трансфузіологічного центру істотно посилилася з запровадженням у 2025 році нового механізму забезпечення закладів охорони здоров'я компонентами крові. Постановою Кабінету Міністрів України від 07.03.2025 № 254 передбачено участь Центру у формуванні показників потреби та організації механізму реалізації донорської крові і компонентів крові [9]. УЦТК, виконуючи функції Національного трансфузіологічного центру, координує взаємодію між суб'єктами системи крові та закладами охорони здоров'я.

Правова природа Національного трансфузіологічного центру в контексті категорії «суб'єкт владних повноважень» потребує особливої уваги. Він не є центральним органом виконавчої влади. Проте з огляду на п. 7 ч. 1 ст. 4 КАС України відсутність такого статусу не виключає можливості бути суб'єктом владних повноважень. Визначальним є здійснення публічно-владних управлінських функцій на підставі законодав-

ства [3]. Тому Національний трансфузіологічний центр доцільно визнавати суб'єктом владних повноважень не інституційно в усіх правовідносинах, а функціонально – у межах здійснення покладених на нього законом та урядовими актами публічно-управлінських і координаційних повноважень.

Такий висновок дозволяє уникнути двох крайнощів: невиправданого ототожнення державної установи з органом виконавчої влади та, навпаки, заперечення публічно-владного характеру окремих її функцій лише через організаційно-правову форму.

Окреме місце займає Національний трансфузіологічний комітет. Закон визначає його як дорадчий колегіальний орган, утворений для надання професійних консультацій і допомоги з питань реалізації державної політики, вирішення технічних проблем, підготовки проєктів нормативних та організаційних документів у сфері крові [2].

Саме дорадчий характер його компетенції є визначальним. Комітет не наділений самостійною зовнішньою владно-розпорядчою компетенцією щодо суб'єктів системи крові, а результати його роботи реалізуються через діяльність МОЗ України, Національного трансфузіологічного центру та інших компетентних інституцій. Тому Національний трансфузіологічний комітет доцільно розглядати як елемент інституційного механізму публічного управління, але не як самостійного суб'єкта владних повноважень. Цей висновок підтверджується його нормативно закріпленим статусом дорадчого колегіального органу.

Третій – дозвольно-контрольний рівень. Його основним суб'єктом є Держлікслужба. Постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 № 1378 саме Держлікслужбу визначено уповноваженим органом у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові [8].

На відміну від координаційної діяльності Національного трансфузіологічного центру, компетенція Держлікслужби має владний характер. Вона реалізує державну політику у відповідній сфері, здійснює функції уповноваженого органу, перевіряє відповідність діяльності суб'єктів системи крові встановленим вимогам. Із набранням у 2025 році чинності Ліцензійними умовами провадження господарської діяльності із заготівлі та тестування донорської крові та компонентів крові, їх переробки, зберігання, розподілу та реалізації дозвольно-контрольна складова її компетенції набула додаткового практичного значення [8; 13].

Саме Держлікслужба найбільш повно відповідає класичним ознакам суб'єкта владних повноважень у досліджуваній сфері: вона є центральним органом виконавчої влади, її компетенція безпосередньо визначена нормативними актами, а рішення та дії у сфері ліцензування і державного нагляду здатні спричиняти юридично обов'язкові наслідки для підконтрольних суб'єктів.

Таким чином, у системі крові виникає функціонально диференційований розподіл управлінських повноважень: МОЗ України формує галузеву політику та нормативно організовує систему; інші органи державної влади, а також регіональні й місцеві органи забезпечують її реалізацію у межах визначеної законом компетенції; Національний трансфузіологічний центр здійснює спеціалізовану координацію функціонування системи; Держлікслужба реалізує дозвольні та контрольно-наглядові повноваження. Така конструкція загалом відповідає функціональній природі сучасного публічного адміністрування, проте вимагає максимально чіткого розмежування компетенцій.

Важливим напрямом розвитку адміністративно-правового механізму є цифровізація управління системою крові. Постановою Кабінету Міністрів України від 17.02.2023 № 143 створено інформаційно-комунікаційний комплекс системи крові, а постановою від 12.12.2023 № 1294 врегульовано функціонування інформаційно-комунікаційної системи донорства крові «ЄКров» [10; 11]. Система призначена для цифровізації та автоматизації процесів у сфері донорства крові та її компонентів і передбачає взаємодію суб'єктів системи крові, закладів охорони здоров'я, Національного трансфузіологічного центру та уповноваженого органу.

При цьому «ЄКров» не є самостійним суб'єктом владних повноважень. Це інформаційно-комунікаційний інструмент реалізації компетенцій відповідних суб'єктів. Таке розмежування має принципове значення в контексті юридичної відповідальності за рішення, прийняті на підставі даних інформаційної системи: відповідальність повинна покладатися на визначеного законом суб'єкта компетенції, а не на інформаційну систему як технологічний засіб.

Окремий блок становить функціонування системи крові в умовах воєнного стану. Постановою Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 681 встановлено спеціальний порядок задоволення потреб сил безпеки та сил оборони в донорській крові та компонентах крові [4]. Це означає, що у кризових умовах звичайний галузевий механізм доповнюється спеціальними координаційними та логістичними процедурами, пов'язаними із забезпеченням обороноздатності держави.

В. І. Теремецький у співавторстві з іншими вченими справедливо пов'язує ефективність правових гарантій доступності медичної допомоги під час воєнного стану з адаптацією нормативно-правового та організаційного механізмів охорони здоров'я до нових умов [14, с. 46–58]. Це положення цілком поширюється і на систему крові: доступність медичної допомоги в багатьох випадках безпосередньо залежить від можливості своєчасного забезпечення закладу охорони здоров'я необхідними компонентами крові.

Стратегічне значення стабільної системи крові в умовах війни обґрунтовує необхідність розглядати її не лише як елемент галузевого управління охороною здоров'я, а й як складову стійкості держави до кризових та безпекових загроз. Саме тому взаємодія суб'єктів владних повноважень повинна ґрунтуватися на поєднанні централізованої координації, оперативного перерозподілу ресурсів, цифрового обміну інформацією та державного контролю за безпекою і якістю крові.

Подальша інституціоналізація державного управління у цій сфері триває. Зокрема, постановою Кабінету Міністрів України від 08.07.2026 № 892 врегульовано окремі питання забезпечення діяльності суб'єктів системи крові державної форми власності; розпорядником бюджетних коштів нижчого рівня у відповідному механізмі визначено УЦТК [15]. Це додатково підтверджує посилення організаційної ролі УЦТК у сучасній моделі державного забезпечення функціонування системи крові.

Водночас вважаємо, що чинна нормативна модель потребує подальшого вдосконалення. По-перше, доцільно більш чітко визначити правову природу управлінських і координаційних рішень Національного трансфузіологічного центру та межі їх обов'язковості для суб'єктів системи крові. Формула «підзвітності» регіональних суб'єктів Національному трансфузіологічному центру, закріплена Законом № 931-IX, має бути забезпечена достатньо деталізованими процедурами такої підзвітності [2].

По-друге, необхідно нормативно зберігати чітку межу між професійно-консультативною діяльністю Національного трансфузіологічного комітету та владною компетенцією МОЗ України, Держлікслужби й інших уповноважених суб'єктів. Рекомендаційні акти професійного середовища не повинні фактично підміняти нормативні чи індивідуальні владні рішення компетентних органів.

По-третє, цифровізація системи крові має супроводжуватися точним визначенням компетенцій кожного держателя, адміністратора та користувача інформаційних ресурсів, юридичної відповідальності за достовірність внесених даних і механізмів їх використання під час прийняття владних рішень. Цифрова інтеграція повинна спрощувати координацію, але не розмивати персоніфіковану компетенцію відповідного суб'єкта публічної адміністрації.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє зробити висновок, що систему суб'єктів владних повноважень у сфері функціонування системи крові необхідно відмежовувати від ширшого кола учасників, яких законодавство включає до системи крові. Поняття «суб'єкт системи крові» характеризує насамперед функціональну участь юридичної особи в заготівлі, тестуванні, переробці, зберіганні, розподілі та реалізації донорської крові й компонентів крові, тоді як статус суб'єкта владних повноважень зумовлюється здійсненням публічно-владних управлінських функцій.

Запропоновано функціональну трирівневу модель суб'єктів владних повноважень у цій сфері. Стратегічно-нормативний рівень представлений передусім Кабінетом Міністрів України та МОЗ України, а Верховна Рада України здійснює загальнодержавний законодавчий вплив. Управлінсько-координаційний рівень охоплює Національний трансфузіологічний центр, функції якого виконує УЦТК, інші органи державної влади, а також органи влади Автономної Республіки Крим, обласні, Київську та Севастопольську міські державні адміністрації та органи місцевого самоврядування в межах їх визначених законом повноважень. Дозвільно-контрольний рівень формує насамперед Держлікслужба як спеціально визначений уповноважений орган.

Правовий статус Національного трансфузіологічного центру має функціональний характер: він може визнаватися суб'єктом владних повноважень у тих правовідносинах, у яких реалізує законодавчо покладені на нього публічно-управлінські функції. Натомість Національний трансфузіологічний комітет через його дорадчу правову природу не слід визнавати самостійним суб'єктом владних повноважень. Водночас сам по собі статус суб'єкта системи крові, лікарняного банку крові, лабораторії трансфузійної імунології або лікарняного трансфузіологічного комітету не означає наявності статусу суб'єкта владних повноважень.

Ефективність функціонування системи крові залежить не стільки від збільшення кількості залучених інституцій, скільки від нормативної визначеності їх компетенції, процедурної узгодженості, належного інформаційного обміну і встановлення персоніфікованої відповідальності за управлінські

рішення. Особливого значення це набуває в умовах воєнного стану, коли система крові одночасно виконує медичну, соціальну та безпекову функції.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень є визначення адміністративно-правової природи координаційних рішень Національного трансфузіологічного центру, дослідження форм державного нагляду (контролю) за суб'єктами системи крові, а також удосконалення правового механізму міжвідомчої взаємодії та цифрового обміну інформацією в інформаційно-комунікаційній системі «єКров».

Список використаних джерел

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.05.2026).
2. Про безпеку та якість донорської крові та компонентів крові : Закон України від 30.09.2020 № 931-IX. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/931-20> (дата звернення: 15.05.2026).
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 № 2747-IV. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> (дата звернення: 15.05.2026).
4. Про задоволення потреб сил безпеки та сил оборони у донорській крові та компонентах крові в умовах воєнного стану : постанова Кабінету Міністрів України від 30.06.2023 № 681. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/681-2023-%D0%BF> (дата звернення: 16.05.2026).
5. Теремецький В. І., Муляр Г. В. Сучасний стан адміністративно-правового забезпечення реалізації права на охорону здоров'я. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 48–51. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.10>.
6. Сидоренко А. О. Центральні органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративно-правового регулювання донорства крові та її компонентів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2020. № 43. С. 85–89. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.19>.
7. Омельченко О. П. Система крові України як елемент національної біобезпеки у сфері охорони здоров'я в умовах війни. *Теорія і практика інтелектуальної власності*. 2023. № 1-2. С. 97–104. DOI: <https://doi.org/10.33731/1-22023.277231>.
8. Про визначення уповноваженого органу у сфері донорства крові та компонентів крові, функціонування системи крові та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 23.12.2021 № 1378. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1378-2021-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).
9. Деякі питання реалізації донорської крові та компонентів крові суб'єктами системи крові, що здійснюють заготівлю, переробку, тестування, зберігання, розподіл та реалізацію донорської крові та компонентів крові : постанова Кабінету Міністрів України від 07.03.2025 № 254. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/254-2025-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).
10. Про створення інформаційно-комунікаційного комплексу системи крові : постанова Кабінету Міністрів України від 17.02.2023 № 143. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/143-2023-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).
11. Деякі питання інформаційно-комунікаційної системи донорства крові : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2023 № 1294. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1294-2023-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).
12. Про затвердження Положення про Міністерство охорони здоров'я України : постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.2015 № 267. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/267-2015-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).
13. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності із заготівлі та тестування донорської крові та компонентів крові незалежно від їх кінцевого призначення, переробки, зберігання, розподілу та реалізації донорської крові та компонентів крові, призначених для трансфузії : постанова Кабінету Міністрів України від 30.05.2024 № 621. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/621-2024-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).

14. Батрин О. В., Теремецький В. І., Івахненко О. А. Правові гарантії доступності медичної та реабілітаційної допомоги в період дії воєнного стану. *Ірпінський юридичний часопис*. 2024. Вип. 2 (15). С. 46–58. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-46-58](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-46-58)
15. Деякі питання щодо забезпечення діяльності суб'єктів системи крові державної форми власності : постанова Кабінету Міністрів України від 08.07.2026 № 892. *База даних «Законодавство України»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/892-2026-%D0%BF> (дата звернення: 15.08.2026).

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (1996, June 28). *Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian]
2. Verkhovna Rada Ukrainy (2020, September 30). *Pro bezpeku ta yakist donorskoi krovi ta komponentiv krovi: Zakon Ukrainy № 931-IX [On Safety and Quality of Donated Blood and Blood Components: Law of Ukraine No. 931-IX]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/931-20> [in Ukrainian]
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2005, July 6). *Kodeks administratyvnoho sudochynstva Ukrainy: Zakon Ukrainy № 2747-IV [Code of Administrative Procedure of Ukraine: Law of Ukraine No. 2747-IV]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2747-15> [in Ukrainian]
4. Kabinet Ministriv Ukrainy (2023, June 30). *Pro zadovolennia potreb syl bezpeky ta syl oborony u donorskii krovi ta komponentakh krovi v umovakh voiennoho stanu: postanova № 681 [On Meeting the Needs of the Security and Defence Forces for Donated Blood and Blood Components under Martial Law: Resolution No. 681]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/681-2023-%D0%BF> [in Ukrainian]
5. Teremetskyi, V. I., & Muliar, H. V. (2020). Suchasnyi stan administratyvno-pravovoho zabezpechennia realizatsii prava na okhoronu zdorovia [Current state of administrative and legal support for the exercise of the right to health care]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia - Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, 43, 48–51. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.10> [in Ukrainian]
6. Sydorenko, A. O. (2020). Tsentralni orhany vykonavchoi vlady yak subiekty administratyvno-pravovoho rehuliuвання donorstva krovi ta yii komponentiv [Central executive authorities as subjects of administrative and legal regulation of blood donation and its components]. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Serii: Yurysprudentsiia - Bulletin of the International Humanitarian University. Series: Jurisprudence*, 43, 85–89. DOI: <https://doi.org/10.32841/2307-1745.2020.43.19> [in Ukrainian]
7. Omelchenko, O. P. (2023). Systema krovi Ukrainy yak element natsionalnoi biobezpeky u sferi okhorony zdorovia v umovakh viiny [The blood system of Ukraine as an element of national biosafety in the healthcare sector under wartime conditions]. *Teoriia i praktyka intelektualnoi vlasnosti - Theory and practice of intellectual property*, 1–2, 97–104. DOI: <https://doi.org/10.33731/1-22023.277231> [in Ukrainian]
8. Kabinet Ministriv Ukrainy (2021, December 23). *Pro vyznachennia upovnovazhenoho orhanu u sferi donorstva krovi ta komponentiv krovi, funktsionuvannia systemy krovi ta vnesennia zmin do deiakyykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy: postanova № 1378 [On Designation of the Competent Authority in the Field of Blood Donation and Blood System Functioning and Amendments to Certain Resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine: Resolution No. 1378]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1378-2021-%D0%BF> [in Ukrainian]
9. Kabinet Ministriv Ukrainy (2025, March 7). *Deiaki pytannia realizatsii donorskoi krovi ta komponentiv krovi subiektamy systemy krovi, shcho zdiisniuiut zahotivliu, pererobku, testuvannia, zberihannia, rozpodil ta realizatsiiu donorskoi krovi ta komponentiv krovi: postanova № 254 [Certain Issues of the Supply of Donated Blood and Blood Components by Blood System Entities Engaged in Their Collection, Processing, Testing, Storage, Distribution and Supply: Resolution No. 254]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/254-2025-%D0%BF> [in Ukrainian]
10. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2023, February 17). *Pro stvorennia informatsiino-komunikatsiinoho kompleksu systemy krovi: postanova № 143 [On the Establishment of the Information and Communication Complex of the Blood System: Resolution No. 143]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/143-2023-%D0%BF> [in Ukrainian]
11. Kabinet Ministriv Ukrainy (2023, December 12). *Deiaki pytannia informatsiino-komunikatsiinoi systemy donorstva krovi: postanova № 1294 [Certain Issues of the Blood Donation Information and Communication System: Resolution No. 1294]*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1294-2023-%D0%BF> [in Ukrainian]

12. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2015, March 25). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy: postanova № 267* [On Approval of the Regulation on the Ministry of Health of Ukraine: Resolution No. 267]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/267-2015-%D0%BF> [in Ukrainian]
13. Kabinet Ministriv Ukrainy. (2024, May 30). *Pro zatverdzhennia Litsenziinykh umov provadzhennia hospodarskoi diialnosti iz zahotivli ta testuvannia donorskoi krovi ta komponentiv krovi nezalezhno vid yikh kintsevoho pryznachennia, pererobky, zberihannia, rozpodilu ta realizatsii donorskoi krovi ta komponentiv krovi, pryznachenykh dlia transfuzii: postanova № 621* [On Approval of Licensing Conditions for Business Activities Involving the Collection and Testing of Donated Blood and Blood Components Regardless of Their Final Purpose, Processing, Storage, Distribution and Supply of Donated Blood and Blood Components Intended for Transfusion: Resolution No. 621]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/621-2024-%D0%BF> [in Ukrainian]
14. Batryn, O. V., Teremetskyi, V. I., & Ivakhnenko, O. A. (2024). Pravovi harantii dostupnosti medychnoi ta rehabilitatsiinoi dopomohy v period dii voiennoho stanu [Legal guarantees of accessibility of medical and rehabilitation care during martial law]. *Irpinskyi yurydychnyi chasopys - Irpin Legal Journal*, 2(15), 46–58. DOI: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-2\(15\)-2024-46-58](https://doi.org/10.33244/2617-4154-2(15)-2024-46-58) [in Ukrainian]
15. Kabinet Ministriv Ukrainy (2026, July 8). *Deiaki pytannia shchodo zabezpechennia diialnosti subiektiv systemy krovi derzhavnoi formy vlasnosti: postanova № 892* [Certain Issues Concerning the Operation of State-Owned Blood System Entities: Resolution No. 892]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/892-2026-%D0%BF> [in Ukrainian]

Стаття надійшла 28.05.2026

Стаття прийнята до друку 03.07.2026

Опубліковано 31.08.2026